

SAMARBETE I NATUREN

Samarbete i naturen

*M*ånga människor söker sig ut i naturen för att få rekreation och nya upplevelser. Friluftslivet, däribland orientering, ger avkoppling och ökar samtidigt respekten för naturen.

Skogen är en levande miljö där vi alla måste visa hänsyn. Detta är en av grundpelarna inom orienteringen och en kunskap som ständigt förs vidare till nya utövare. En annan grundpelare är hänsyn till människor som bor eller är verksamma i skogen. Samråd med markägare och jägare är ett naturligt inslag i klubbverksamheten. Genom väl fungerande samråd skapas förståelse och ett bra samarbetsklimat.

Med den här broschyren vill vi informera om hur vår idrott fungerar och det omfattande arbete som ligger bakom varje arrangemang. Hör gärna av dig om du vill veta mer!

Svenska Orienteringsförbundet

Foto: Bildbyrå, Hässelholm

Orientering – en bred idrott

I Svenska Orienteringsförbundet finns det 150 000 medlemmar i 720 föreningar över hela landet. Det finns en bred verksamhet som erbjuder något för alla – barn och ungdomar, motionärer och elitlöpare. Barnen lär sig från tidig skolålder att umgås med och respektera naturen. De flesta vuxna som orienterar gör det för att få motion och må bra. Elitorienterarna, ungefär fem procent av de aktiva, har målet att lyckas vid de svenska och internationella mästerskapen.

Det arrangeras varje år 550 nationella tävlingar och ett stort antal träningar. Arrangemanget varierar från en liten föreningsträning till en större tävling. Orienteringskartan framställs med modern datateknik av medlemmarna själva. Med relativt små insatser kan kartan göras om till en mark- eller jaktkarta, något som kan komma till användning vid exempelvis älgjakten.

Natur- och miljöarbete

Vid förbundsmötet 1998 fattade orienteringsrörelsen beslut om följande natur- och miljöpolicy:

Vi ska

- följa allemansrätten, naturresurslagar, miljölagar och förordningar som har bäring på vår verksamhet.
- öka kunskaperna i orienteringens miljöfrågor hos medlemmar och anställda inom orienteringsrörelsen och nå ett miljötänkande som genomsyrar alla delar av vår idrott.
- hushålla med naturresurserna samt återanvända och återvinna material i största möjliga utsträckning.
- minimera utsläpp till och föroreningar av mark, luft och vatten.
- ta största möjliga hänsyn till naturen, växt- och djurlivet vid planering av våra arrangemang.
- ha goda relationer med markägare, jägare, andra friluftsförbund, forskare, myndigheter och allmänheten.
- aktivt arbeta med miljöfrågorna där ledstjärnan är ständiga förbättringar av miljöarbetet och minskad negativ miljöpåverkan.
- aktivt ta del i kommunernas Agenda 21-arbete.

Så här går en orienteringstävling till

Tävlingscentrum

På tävlingsdagen samlas deltagarna vid tävlingscentrum. Där har den arrangerande föreningen ordnat med bland annat följande delar:

- Parkering och vägvisning
- Avspärrning av områden som inte får beträdas
- Toaletter och duschar
- Mål och sekretariat
- Anslags- och resultattavlor
- Servering och prisutdelning
- Viltrapportering

Startplatser

Från tävlingscentrum följer de tävlande en snitsel till startplatsen. Ibland finns det mer än en startplats för att arrangören på bästa sätt ska kunna fördela banorna i terrängen.

Tävlingens upplägg

Deltagarna tävlar i olika klasser efter kön, ålder och skicklighet. På en större tävling kan det finnas upp till 60 klasser. Varje klass har sin egen bana men många kontroller är gemensamma. Sammanlagt kan det finnas 100 kontrollskärmar utplacerade i terrängen.

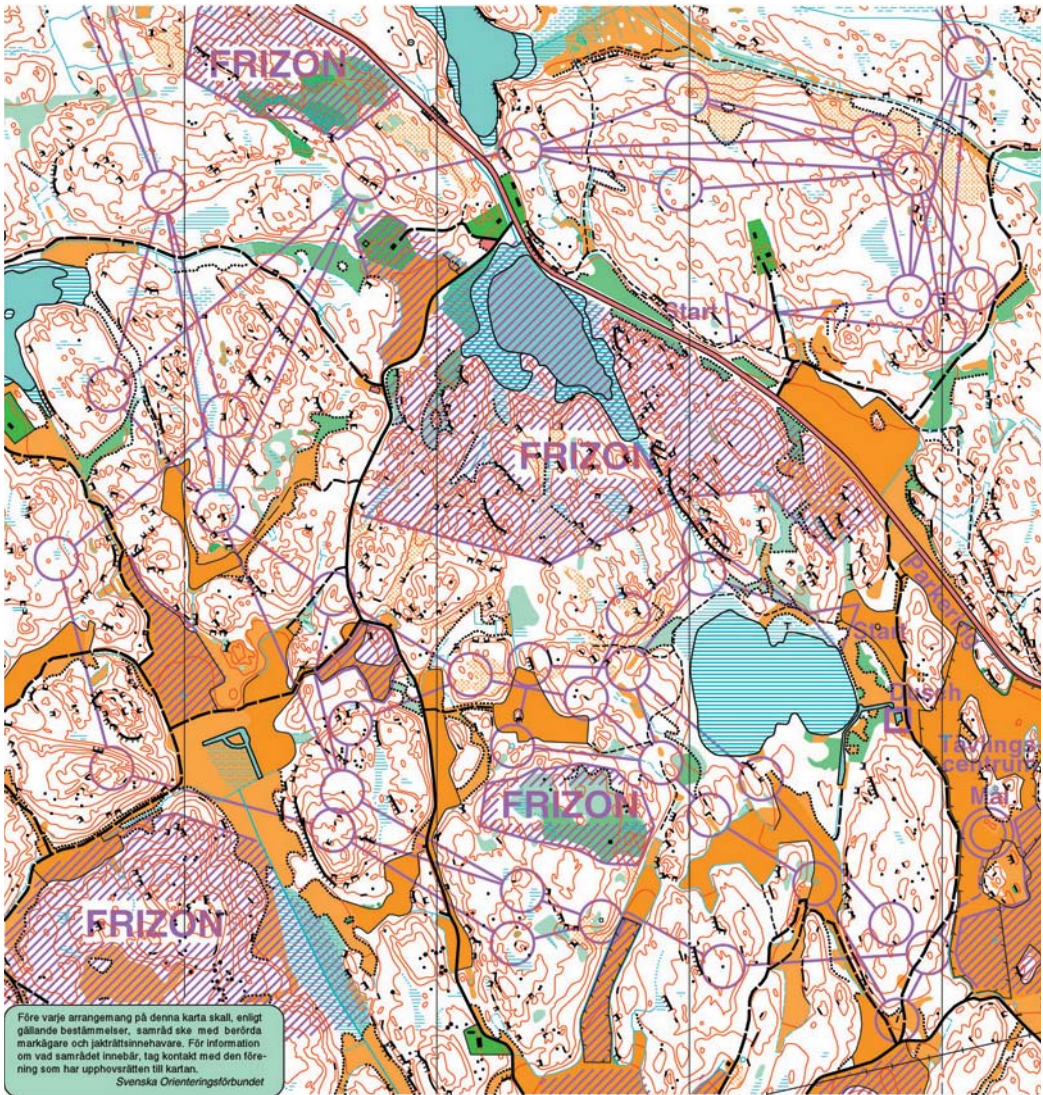
Banlängden varierar mellan 2 och 15 km. Bara ett fåtal löpare kommer i kontakt med en större del av tävlingsområdet. Flertalet löpare befinner sig i skogen endast mellan 30 och 60 minuter. Eftersom de tävlande startar med minst en minuts mellanrum är endast en tredjedel ute i skogen samtidigt.

Som regel är tävlingen slut 3-4 timmar efter första start. Då hämtar man in kontrollskärmarna från skogen och tar ner anordningarna vid tävlingscentrum.

Fri- och buffertzoner för vilt

I samarbete med jakträttsinnehavarna avsätter arrangören frizoner i tävlingsområdet för att ge ostörda platser för viltet. Antalet frizoner, deras storlek och placering anpassas efter bland annat topografin, vegetationen och djurtätheten. Frizonerna markeras på kartan och i terrängen om gränsen är otydlig. Det är främst rådjur som söker sig dit. Även andra områden lämnas fria från löpare så att djuren kan få ro.

Det finns buffertzoner runt tävlingsområdet som fungerar som tillfälliga uppehållsplatser för djuren. Det är speciellt älg som söker sig dit. I samråd med jakträttsinnehavarna gör man normalt en avdrivning av hela eller delar av tävlingsområdet omedelbart före tävlingen.

Banläggning

Banorna läggs med stor omsorg så att slitage på marken och störningar på djurlivet ska minimeras. Här är några exempel på åtgärder:

- Ett antal fri- och buffertzoner.
- Banor dras i parallella stråk så att de tävlande rör sig i samma riktning. Djuren kan då gå undan utan att möta nya löpare.
- Kontroller placeras inte i känsliga terrängavsnitt och man undviker ömtåliga naturtyper.

Hänsyn vid orientering

Tidsbegränsningar

Under våren och försommaren tar orienterarna särskild hänsyn till växt- och djurlivet. I enlighet med Naturvårdsverkets *Allmänna råd* minimeras tävlingsverksamheten under försommaren, och det arrangeras i huvudsak endast mindre tävlingar. Under den första älgjaksveckan och helgen före denna arrangeras inga tävlingar alls utan särskilda överenskommelser med berörda markägare och jaktrettsinnehavare.

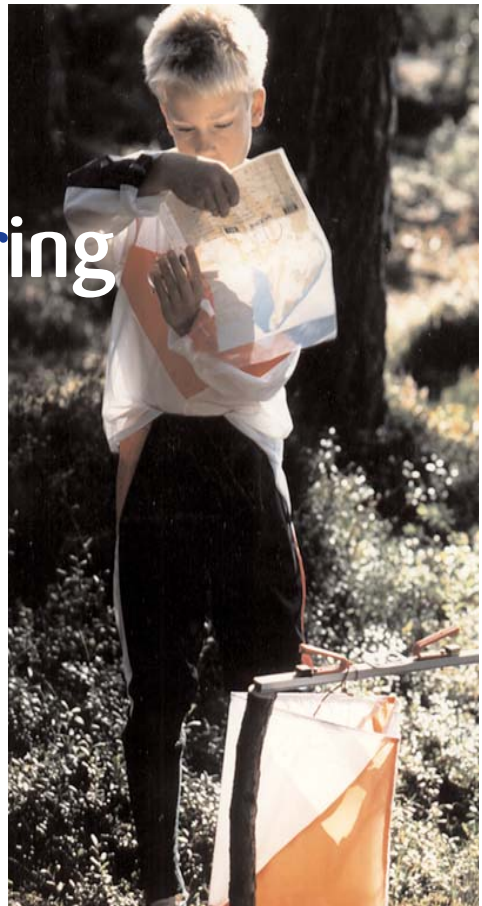

Foto: Keith Samuelson

Förbjudna områden

En orienterare får inte beträda mark så att skada uppstår. Förbjudna områden är tomtmark och fält med nysådd eller växande gröda. Hit hör även avsatta frizoner för djuren, terräng med särskilt känslig vegetation samt nya skogsplanteringar.

Utbildning och ökad kunskap

Svenska Orienteringsförbundet ger ut olika utbildningsmaterial om markfrågor, däribland boken *Mark och vilt* som vänder sig till orienterare, markägare och jakträttsinnehavare. Den innehåller åtgärdsförslag för att minska störningar på växt- och djurlivet, anvisningar om samråd och beskrivning av de krav som ställs på en arrangör. Vid utbildning av banläggare och tävlingsarrangörer ingår markfrågorna alltid som en viktig del.

Hur påverkas växter och djur?

Varje mänsklig aktivitet i naturen innebär någon form av störning av växt- och djurlivet. Med få undantag innebär störningen inget hot mot den biologiska mångfalden. Forskning visar att orientering inte på något sätt hotar den biologiska mångfalden. Genom det hänsynstagande som gäller vid orienteringsarrangemang påverkas växt- och djurlivet i mycket liten omfattning.

Växtlivet

Vid flera undersökningar har man tittat på mark- och vegetationsslitage vid orienteringstävlingar. De skador som kan uppstå är vanligtvis små, och spåren växer snabbt igen. Som ett resultat av undersökningarna strävar arrangörerna efter att lägga start- och målplatser samt kontroller som besöks av många på slitagetålig mark. Man undviker också särskilt ömtåliga vegetationstyper.

Djurlivet

Grimsö viltforskningsstation har undersökt hur djurlivet påverkas vid orienteringstävlingar. Resultatet visar att orientering kan genomföras utan några nämnvärda störningar på viltet.

Älgens hemområde är cirka 300 hektar. När en älg störs, till exempel vid avdrivning eller när de första orienterarna dyker upp, lämnar den oftast snabbt det oroliga området. Det är inte ovanligt med kilometerlånga förflyttningar.

Rådjurets hemområde är 40-50 hektar. Rådjuret lämnar helst inte sitt hemområde utan stannar vanligtvis kvar i lugna partier inom tävlingsområdet.

Både älg och rådjur återvänder efter någon timme eller senast efter något dygn. En orienteringstävling påverkar därför inte den framtida tillgången på vilt.

Moose painted - 7 1/2 x 10 - 22 sept - 92 - 200 708

Illustration: Rolf Svensson

Om ett djur utsätts för upprepade störningar utan att ha någonstans att ta vägen kan det leda till en stressituation. I extrema fall kan djuret falla ihop av ansträngning. Genom undersökningarna har banläggningen helt förändrats. Stråkbanor, frizoner och avdrivning har medfört att det är mycket sällsynt med djur som faller ihop.

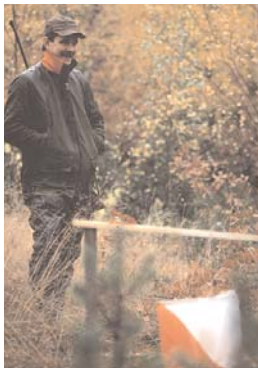

Foto: Keith Samuelson

Samarbete minskar risken för störningar

För att kunna hålla en orienteringstävling krävs ett väl fungerande samarbete mellan orienterare, markägare, arrendatorer, jägare med flera. Det minskar risken för störningar på växt- och djurlivet och gör att man kan lösa praktiska frågor på ett smidigt sätt.

Före kartritning

Innan en ny karta ritas kontakter orienteringsklubben markägare och jaktträtsinnehavare. Man kan då gemensamt diskutera känsliga parter som bör undvikas, hur kartan ska utnyttjas och vilka platser som passar bra till tävlingscentrum.

Före tävling

Inför en tävling informerar klubben om arrangemanget och rådgör med berörda parter om vilka åtgärder som krävs för exempelvis känsliga områden, fri- och buffertzoner, bansträckningar och viltavdrivning.

Stöd i samrådet

Både vid samråd före kartritning och tävling bör man lokalt kunna komma överens. Om samrådet inte skulle fungera kontakter man orienteringsdistriktets markkontaktperson eller länsjaktvårdskonsulenten. Dessa försöker finna en lösning som parterna kan acceptera. Markkontaktpersonen kan även ta upp frågan i länets samrådsgrupp för markfrågor eller med Svenska Orienteringsförbundet centralt. På rikspanet finns kontakter mellan Orienteringsförbundet, markägar- och jägarorganisationerna och Naturvårdsverket.

**Svenska
Orienteringsförbundet**

Svenska Orienteringsförbundet • Box 22, 171 18 Solna
Tel 08-587 720 00 • Fax 08-587 720 88
info@orientering.se • www.orientering.se